

EKONOMSKA KRIZA, MIGRACIJE I MEDIJI: RODNA PERSPEKTIVA SAVREMENIH MIGRACIJA

Aleksa Jakica¹

Ključne reči: migracije, ekonomski aspekt, mediji, rodni pristup, radne migracije

Apstrakt: Ekonomska kriza posledično donela je problem migracija, pri čemu radne migracije donose i brojne probleme rodnog statusa, što istovremeno podleže medijskoj propagandi koja ima uticaja na opšti status migracija. Rad prati teorijski aspekt ovog problema, sa fokusom na ulogu žena migrantkinja u globalnim i savremenim migracionim tokovima, izazovima sa kojima se suočavaju i uticaju migracionih politika na njihov položaj. Istovremeno uočava se problem medijske slike o migracijama i njihov uticaj na samo kretanje migracija gde se ona često meša sa izbeglištvom pa samim tim izaziva brojne probleme u praksi. U radu su korišćeni sekundarni izvori podataka, uključujući baze Međunarodne organizacije za migracije, Međunarodne organizacije rada i Svetske banke, kao i relevantni naučni radovi. Rezultati analize pokazuju da je feminizacija migracija proces koji odlikuje savremene migracione tokove, ali da žene i dalje nailaze na brojne prepreke, uključujući rodnu diskriminaciju i nejednake radne uslove. Takođe, rad naglašava potrebu za rodno senzitivnim migracionim politikama koje bi omogućile bolju zaštitu i integraciju žena migrantkinja.

ECONOMIC CRISIS, MIGRATION, AND THE MEDIA: A GENDER PERSPECTIVE ON CONTEMPORARY MIGRATION

Keywords: migration, economic aspect, media, gender approach, labor migration

Abstract: The economic crisis has consequently brought the problem of migration, whereby labor migration also brings numerous problems of gender status, which at the same time is subject to media propaganda, which has a lot of influence on the general status of migration. The work follows the theoretical aspect of this problem, with a focus on the role of migrant women in global and contemporary migration flows, the challenges they face and the impact of migration policies on their position. At the same time, there is a problem with the media image of migration and its influence on the movement of migration itself, where it is often confused with refugee, thus causing numerous problems in practice. The paper used secondary sources of data, including the databases of the International Organization for Migration, the International Labor Organization and the World Bank, as well as relevant scientific works. The results of the analysis show that the feminization of migration is a process that characterizes modern migra-

1 Univerzitet Privredna Akademija Novi Sad, Fakultet za primenjeni menadžment, ekonomiju i finansije, Beograd, E-mail:aleksajakica02@gmail.com

tion flows, but that women still encounter numerous obstacles, including gender discrimination and unequal working conditions. The paper emphasizes the need for gender-sensitive migration policies that would enable better protection and integration of migrant women.

1. Uvod

Migraciona kretanja imaju svoju dugu istoriju, koja dosežu od početka civilizacije, čija uslovljesnot zavisi od konkretnih društvenih i ekonomskih prilika. Najveći uticaj na migraciona kretanja imaju političke prilike koje dovode do međunarodnih migracija, posebno poslednjih godina. Mnogo je primera savremenih migracionih tokova, a uglavnom problem koji se nameće prioriteto jeste ekonomska kriza, kao i brojni ratni sukobi koji se izdvajaju pre svega u domenu političke krize.

Uloge, očekivanja, odnosi i dinamika uticaja koje migracija ima su različite u odnosu na to da li je migrant muškarac ili žena. Iako je broj žena uključenih na tržište rada i dalje značajno manji od broja muškaraca, žene čine skoro polovinu svih radnika migranata. Ipak, tek od sredine sedamdesetih godina u istraživanjima i naučnim radovima žene se posmatraju kao aktivni akteri migracionog procesa. Napredak koji se desio na polju istraživanja, nije pratio napredak u politikama država koje i dalje nemaju nikakve ili nemaju adekvatne rodno senzitivne migratorne programe i politike.

2. Teorijski okvir

Istorijski gledano, proces migracije je bio uvek prisutan u svakom društvenom sistemu, i uvek je značio potrebu ljudi za promenom mesta boravka u potrazi za boljim i uslovnijim životom. Pored značajnog ekonomskog preduslova, praksa je pokazala da su i različita politička dešavanja dovela do pokretanja stanovništva iz okruženja u kome su živeli, a da pod velom potrage za radnim mestom, ilegalno i bez dokumentacije pokušavaju da pređu granice drugih država. Međutim, u današnjim uslovima, termin migracija ili migranti, koji se raseljavaju iz svojih država, često su uslovljena nasilničkim i ratnim dešavanjima u okviru njihovih država.

Tipološki migracija ima nekoliko dimenzija, a to su pre svega vremenska i prostorna, jer se migracije odvijaju u vremenu i prostoru, i motivacione, a pored navedene podele često se prema uzroku dele i na ekonomske i neekonomske (Bobić, 2007, p. 110). Ekonomski razlozi, u potrazi za novim poslom ili poboljšanje životnog standarda, jesu najčešći pokretači migracija, gde i u okviru prinudnih migracija ekonomski momenat ima značajnu ulogu u izboru države migracije.

Međunarodna organizacija za migracije (IOM) razlikuje ekonomske migrante od radnih migranata, gde su radni migranti definisani kao oni koji se sele radi posla, a ekonomski migranti su šira grupa koja u državu migracije obavlja neke ekonomske aktivnosti, poput investitora ili drugih poslovnih ljudi (UN DESA, 2004).

Prema dostupnim podacima Međunarodne organizacije rada, procenjuje se da je u 2022. godini u svetu bilo 167.7 miliona radnika migranata (ILO, 2024). Od ovog broja 64,9 miliona su bile žene, (38,7%), a 102,7 miliona su bili muškarci (61,3%) (ibidem). Žene imaju manji udeo u ukupnom broju međunarodnih radnika migranata jer istovremeno čine i niži udeo u ukupnom broju međunarodnih migranata (48,1%) i imaju relativno nižu stopu učešća na tržištu rada (IOM, 2024). Prema podacima Svetske banke, 52,% žena je uključeno

na tržište rada. Taj procenat za muškarce iznosi skoro 80% (World Bank, 2022). Najmanje žena u ukupnoj radnoj snazi je na tržištu rada u Južnoj Aziji 26,8%, zatim na Bliskom istoku i u severnoj Africi (20,6%), dok je učešće muškaraca na tržištu rada gotovo svuda ujednačeno i kreće se od 73,3% u regionu Subsaharske Afrike do 81 % u regionu Istočne Azije i Pacifika (ibidem).

Rodni pristup migracijama ima multidisciplinarni karakter, a u literaturi se javlja 1970-ih i 1980-ih godina i to najpre kod autora Morokvasica (1975) a zatim i kod Phizacklea (1983), kao i Simona i Brettella (1986). Početni pristup obuhvatao je jednostavnu podelu na muške i ženske migrante i nije se dublje ulazilo u bilo koju drugu strukturnu analizu rodni odnosa (Indra 1999). Tek nakon razvoja feminističkih istraživanja, rod se izdvaja kao posebna društvena kategorija, koja ima svoju dinamičnost i društvenu ulogu, pa samim tim rodna kategorija migrantkinja dobija i na svom pšosebnom značaju (Papić, 1997, p. 6).

Pored teorijskog kretanja ka širem polju društvene teorije, ovaj pristup je pratila i činjenica povećanja broja žena koje migriraju. One su prepoznate i priznate kao akteri migracija i postalo je jasno da se njihovo migraciono iskustvo razlikuje od dominantnih predstava vezanih za muškarce kao primarne aktore migracija.

3. Uticaj medija na migrante i migracije

Pojam migranata u medijskom prikazivanju često se koriste kao stereotipni termin, a neretko se povezuje sa mogućim kriminalom, terorističkim pretnjama, kao i radikalnim ponašanjem migranata koji izražavaju asocijano ponašanje. Mediji je neretko prikazuju kao pretnju i teret državi i društvu, što može u nekim slučajevima da bude i legitiman okvir, ali nikako dominantni prikaz same prirode i ličnosti migranata.

Potencijalni problemi koji se nameću sa migrantima, dolaze i iz brojnih društveni mreža, koje svojim otvorenim pristupima za diskusiju mogu da imaju veliki uticaj na dalji tok procesa migracionog kretanja. Upravo društvene mreže su često mediji koji pojmove migranata i izbeglica dovode pod istu kategoriju, pa je samim tim rešavanje pitanja i problema sa kojima se sreću migranati mnogo teži. Sa druge strane društveni mediji, kao poseban način brze komunikacije, omogućavaju migrantima da reše svoje probleme, poput povezivanja sa porodicom, nalaženje posla, kao i načina ostvrenja cilja svog migracionog kretanja. To istovremeno izaziva i neke druge društvene probleme, jer pokreću posezanje za nekim kriminalnim radnjama pojedinaca, koji u tome vide svoju šansu za krijumčarenje ljudima i prinudni rad koji često upravo pogađa migrantkinje i gde se stvara početni problem rodno pristupa migrantima.

Sa aspekta migranata, informacije koje kruže na društvenim medijima mogu imati negativne ali i pozitivne aspekte. Tako, kao pozitivan aspekt izdavanja se mogućnost primanja i upoređivanja različitih informacija i izvora, kao i ostvarenje kontakta sa drugim migrantima, koji su već prošli određenu rutu i takve informacije se mogu smatrati pouzdanim. Negativni aspekt nosi i brojne posledice, jer sa brojnim dezinformacijama, lažnim kontaktima i izvorima može da se utiče na bezbednost migranata, čime se često uvlače u kriminal i vanzakonske norme. Pored negativnih posledica na migrante, može postojati i negativan uticaj na samo društvo i državu u kojoj borave, jer se stavra bezbedonosni rizik koji nosi često i političke posledice.

4. Izazovi pred rodnim radnicama migrantima

U težnji da poboljšaju uslove života, žene migranti se susreću sa brojni rizicima i poteškoćama da to i ostvare. Prvi problem sa kojim se susreću jeste nedovoljna informisanost, nejasne procedure kao i mogućnosti za zaposlenje. Posebno je to uočljivo kada žene potiču iz manje razvijenih država gde dominantnu ulogu imaju muškarci, pa su one samim tim već u nepovoljnijem položaju. Česta prepreka jeste i nedostatak znanja, stručnosti, obrazovanja kao i sredstava da pokriju troškove migracionog procesa. Žene mogu da budu uvučene u neregularne i eksploatatorske situacije.

Migracija, radi posla zahteva značajnu količinu organizacije i rada migranata i njihovih porodica (Hennebry, 2014). Takav pripremni rad može uključivati niz formalnih i neformalnih zadataka i mnoštvo privatnih i javnih aktera. Priprema uključuje poslove kao što su nabavka dokumentacije, priprema prijava, sprovođenje medicinskih pregleda, angažovanje posrednika u radu, pronalaženje posla, osiguravanje brige o deci u odsustvu i brojni drugi (UN Women, 2017).

Ono što takođe treba imati u vidu jeste da migriranje, zahteva brojnu dokumentaciju koju često mogu da nabave samo preko posrednika. Tako na primer žene koje migriraju iz Gvatemale, a često se kreću neregularnim tokovima, koriste prolaze kroz Meksiko i za to plaćaju visoke naknade kako bi prešče u SAD, a česti posrednici su upravo organizovane kriminalne grupe (Angulo-Pasel, 2015: 20). Čak i regularni tokovi migracija žena mogu da imaju brojne izazove, koji prate zakonske i regulatorne zakone koje sprovode institucije, što može da dovede do njihove ranjivosti a indirektno da ih dovede do kršenja regulative i eksploataciju (Hennebry, 2014).

U procesu migracija, žene su izložene višestrukoj diskriminaciji na prvom mestu kao žene, potom i kao migrantkinje, zatim zbog svoje rase, jezika, kulture, religije, pa čak i migratornog statusa (ILO, 2019). Diskriminacija žena prepoznata je kao ključni uzrok neravnopravnosti između polova i nemogućnost za ostvarivanje prava žena. „Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena“ definiše diskriminaciju žena kao „svaku razliku, isključenje ili ograničenje u pogledu pola, što ima za posledicu ili cilj da ugrozi ili onemogući priznanje, ostvarenje ili vršenje od strane žena, ljudskih prava i osnovnih sloboda na političkom, ekonomskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom polju, bez obzira na njihovo bračno stanje, na osnovu ravnopravnosti muškaraca i žena“ (Women, 1979).

Ako su muškarci i žene neravnopravni pre započinjanja procesa migracija, jedino što se može očekivati jeste da će jaz, odnosno nejednakost u procesu migracija samo porasti.

Kada govorimo o radu, rodna ravnopravnost nije samo jednak pristup poslovima, već i jednak pristup dobrim poslovima. U evropskom stubu socijalnih prava, rodna ravnopravnost na tržištu rada definisana je na sledeći način:

- jednakost tretmana i mogućnosti između žena i muškaraca mora biti osigurana i negovana u svim oblastima, uključujući i učešće na tržištu rada, rokovima i uslovima zapošljavanja i napredovanjem u karijeri,
- žene i muškarci imaju pravo na jednaku platu za rad jednake vrednosti (European Migration Network Study Integration of migrant women, 2022). Bojd i Grieco (2003) su prvi zaključili da pored statusa migranta, migrantkinje doživljavaju dodatne poteškoće na tržištu rada kao žene. Položaj žena migrantkinja u radnoj

snazi može se shvatiti kao odraz kombinovanog uticaja pola i mesta rođenja. Vrste poslova koje obavljaju žene obično je veoma različita od vrste posla koju obavljaju muškarci. Politike država su u velikoj meri odgovorne. Migracione politike zapadno-evropskih zemalja iako nisu otvoreno rodno pristrasne, na osnovu vrste poslova gde postoji potražnja za imigrantkinjama radnicama, odražava tradicionalne uloge žene i rodne stereotipe (Mršević, 2016). Sektor rada u domaćinstvu i sektor brige u Južnoj Evropi u najvećoj meri zapošljava migrantkinje. U Francuskoj i Grčkoj, 24 %, odnosno 34 % radnica migrantkinja bilo je zaposleno kao čistačice ili pomoćnice u 2016 godini. (ILOSTAT, 2021). Takođe, postoji potražnja za medicinskim sestrama, za poslove u turističko-hotelijerskom sektoru, poslove čišćenja i seksualnog rada.

Poseban problem kod žena migrantkinja jeste što često prihvataju veoma nisku nadoknadu za obavljani posao ali i loše uslove rada (Mršević 2016). To se pre svega opravdava činjenicom da poslodavci često više zapošljavaju žene jer manipulacija sa njima je mnogo lakša nego sa muškarcima, kao i da im niska nadoknada za obavljani posao više odgovara nego da taj posao obavljaju žene iz matične države (Mršević 2016). Podaci govore da prosečna mesečna zarada migrantkinja jeste za više od 20% manja od zarade koju dobijaju muškarci migranati (ILOSTAT, 2021). Posao koje migrantkinje obavljaju uglavnom je povezan sa niskokvalifikovanim poslovima i često je vezan za rad u kući, poput čišćenja ali i eksploatorskim radom koji je povezan sa pružanjem seksualnih usluga (Kofman, 2009).

5. Uloga države u proces migracija

Pitanje uloge države u migracionom procesu je veoma kompleksne strukture i povlači za sobom angažovanje brojnih institucija koje treba da budu uključene u taj proces. To je posebno važno u slučajevima kada je u pitanju radna migracija koja sa sobom donosi oba pola koja tragaju za boljim životom. Tu se najpre ističe uloga države koja mora da se aktivno uključi u samu praksu zapošljavanja i aktivnu kontrolu tržišta rada. Podrazumevane aktivnosti države su u tom smislu pre svega razvoj programa i politika potrebe radne snage migranata, što podrazumeva i izvesnu zakonsku regulativu (Massey, 1999).

Ako posmatramo u čisto ekonomskim terminima uključenost imigracione države pored očigledne i razumljive brige za nacionalni suverenitet i kontrolu teritorije, možemo videti značajnu finansijsku korist. Studija iz 2016. pokazuje da, u naprednim ekonomijama, povećanje udela migranata za 1% u odrasloj populaciji može povećati bruto domaći proizvod (BDP) po glavi stanovnika do 2% na dugi rok (Jaumotte, Koloskova, i Saxena, 2016). Migranti takođe doprinose ekonomiji zemalja domaćina tako što plaćaju poreze i troše oko 85% svojih plata u njima (UN General Assembly - UNGA). Preostalih 15% njihove zarade se šalje, u vidu doznaka, u zemlju porekla.

Doznake su finansijski ili prirodni transferi koje migranti direktno šalju porodicama ili zajednicama u svojim zemljama porekla. Svetska banka prikuplja globalne podatke o međunarodnim doznakama. Međutim, njeni podaci ne obuhvataju neregistrovane tokove kroz formalne ili neformalne kanale, tako da su stvarne vrednosti globalnih doznaka verovatno veće od dostupnih procena. Dostupni podaci odražavaju dugoročni rastući trend u međunarodnim doznakama u poslednje dve decenije, koji je porastao sa oko 128 milijardi USD u 2000. godini na 831 milijardu USD u 2022. godini (World Bank, 2024).

Procenjuje se da su 2023. godine tokovi doznaka u zemlje sa niskim i srednjim prihodima porasle za 0,7% i dosegle 656 milijardi dolara što je ekvivalent bruto domaćem proizvodu Belgije. Na globalnom nivou, procenjuje se da su tokovi doznaka porasli za 1,6% sa 843 milijarde dolara u 2022. na 857 milijardi dolara u 2023. i predviđa se da će rasti po višoj stopi od 3% u 2024. U više od 60 zemalja, doznake čine 3% ili više BDP-a (World Bank, 2024).

Kao što ističe Lih Vosko (Leah Vosko) regulatorni okviri i zakonodavstvo mogu se ukrštati na načine koji ili reprodukuju ugnjetavanje ili stvaraju uslove za osnaživanje, što zavisi od toga kako se ovi mehanizmi implementiraju i nadziru (2010). Važan je i način na koji su se politike i pravni okviri razvili tokom vremena, bez obzira da li su se uključivali ili fokusirali na rod ili ne jer rod utiče na procese koji dovode do okvira isto koliko i okviri utiču na rod (Hennebry i dr., 2016).

Evropska mreža za migracije (*European Migration Network-EMN*), spovala je studiju koja pokazuje da 10 država članica ima usvojenu politiku za integraciju žena migrantkinja, pored toga 11 država članica nema u okviru svoje integracione politike smernice koje su važne za žene migrantkinje. U okviru studije je potvrđeno da 15 država članica ima uvedenu rodnu integraciju u okviru nacionalne politike za migrantkinje.

6. Zaključak

Rodni pristup radnim migracijama pruža dublje razumevanje kako migracioni procesi oblikuju i reprodukuju društvene nejednakosti. Iako migracija može doneti ekonomske i društvene prilike, ona često produbljuje rodne razlike i eksploataciju, naročito u slučaju radnica migrantkinja. Empirijski podaci pokazuju da su žene pretežno angažovane u nisko plaćenim, nesigurnim i često neformalnim sektorima rada, pri čemu je pristup osnovnim pravima i socijalnoj zaštiti ograničen.

Uključivanje žena u radne migracije ne znači nužno poboljšanje položaja žena na tržištu rada, naprotiv, žene su češće suočene sa višestrukim oblicima diskriminacije, kao što su niže plate i ograničena mogućnost za profesionalni napredak. Politike migracija u velikom broju slučajeva nisu rodno osetljive, što dodatno otežava njihovu integraciju i radne uslove.

Kako bi se smanjile rodne nejednakosti u migracionim procesima, neophodno je usvojiti strategije koje uključuju rodnu perspektivu u migracione politike, povećati dostupnost pravne i socijalne zaštite za radnice migrantkinje i osigurati bolje mehanizme praćenja uslova rada. Države i međunarodne organizacije treba da sarađuju u razvoju politika koje će obezbediti dostojanstvene uslove rada i zaštitu prava svih migranata, uz poseban fokus na žene.

Buduća istraživanja treba da se usmere na dublje analize rodnih aspekata migracija, uključujući načine na koje politike, ekonomski faktori i društvene norme oblikuju iskustva migrantkinja. Rodno inkluzivna migraciona politika nije samo pitanje jednakosti, već i ključan korak ka održivom ekonomskom i društvenom razvoju.

Literatura

- Anker, R. (1998). Gender and jobs: Sex segregation of occupations in the world. *International Labour Organization*. Dostupno na : https://webapps.ilo.org/public/libdoc/ilo/1998/98B09_8_engl.pdf, (10.08.2026)
- Bobić, M. (2007). *Demografija i Sociologija – Veza ili Sinteza*. Beograd: Službeni Glasnik.

- Boyd, M., & Grieco, E. (2003). Women and migration: Incorporating gender into international migration theory. *Migration Policy Institute*.
- Encinas-Franco, J. (2015). „Situation Analysis of Filipino Women Migrant Workers“. Manila: UN Women Dostupno: <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2017/women-working-worldwide.pdf>. (10.08.2026)
- European Migration Network Study Integration of migrant women. (2022). Dostupno na https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2022-09/EMN_STUDY_integration-migrant-women_23092022.pdf. (11.08.2026)
- Eurostat. (2011). Migrants in Europe. A statistical portrait of the first and second generation. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5727749/KS-31-10-539-EN.PDF/bcf27a60-7016-4fec-98c5-e8488491ebbd> (10.08.2026)
- Hennebry, J., Grass, W., & McLaughlin J. (2016). *Women migrant workers' journey through the margins: Labour, migration and trafficking*, New York: UN Women
- Hennebry, J. L. (2014). Transnational precarity: Women's migration work and Mexican seasonal agricultural migration. *International Journal of Sociology*, 44(3), 42-59.
- ILO (2019). *Global Wage Report 2018 / 19 What Lies behind Gender Pay Gaps What Lies behind Gender Pay Gaps Contents Contents*. [online] Available at: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_650553.pdf. (13.08.2026)
- ILOSTAT. International Labour Organization. (2021). Who are the women on the move? A portrait of female migrant workers.
- International Organization for Migration (2024). World migration report 2024. *publications. iom.int*. [online] Available at: <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2024>. (10.08.2026)
- Jaumotte, F., Koloskova, K., & Saxena, S. C. (2017). This is the impact of migration on productivity. In *World Economic Forum*. Retrieved from: <https://www.weforum.org/agenda/2017/01/this-is-the-impact-of-migration-onproductivity>. (10.08.2026)
- Kofman, E. (2009). *Dominant perceptions – female migrants as unskilled migrants*. [online] bpb.de. Dostupno: <https://www.bpb.de/themen/migration-integration/kurzdossiers/58031/dominantperceptions-female-migrants-as-unskilled-migrants/> (13.08.2026)
- Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) (1979). Dostupno na : <https://www.minljmpdd.gov.rs/lat/medjunarodni-ugovori-konvencija-CEDAW.php> (10.08.2026)
- Massey, D. (1999). International Migration at the Dawn of the TwentyFirst Century: The Role of the State, *Population & Development Review*, 25(2), pp. 303-322.
- Morokvasic, M. (1975). L'immigration féminine en France, *L'Année Sociologique*, (26), pp. 563–575.
- Morokvasic, M. (1984). Birds of passage are also women, *International Migration Review*, 18(4), pp. 886–907.
- Mršević, Z. (1999). *Rečnik osnovnih feminističkih pojmova*, Beograd: Tarko Albulj.
- Papić, Ž. (1997). *Polnost i kultura*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Phizacklea, A. (Ed.). (1983) *One Way Ticket: Migration and Female Labour* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003332459> (12.08.2026)
- Simon, R. J., Brettell, C. (Eds.). (1986). *International migration: The female experience*, Totowa NJ: Roman and Allanheld.
- Suto M. (2009). Compromised careers: the occupational transition of immigration and resettlement, *Work*. 32(4): pp. 417-29. <https://doi.org/10.3233/WOR-2009-0853> (12.08.2026)
- UN DESA, (2004). World Economic and Social Survey 2004: International Migration Dostupno na https://www.un.org/en/development/desa/policy/wess/wess_archive/2004wess_part2_eng.pdf (12.08.2026)

- Women, U. N. (2017). Women migrant workers' journey through the margins: labour, migration and trafficking. *New York: UN Women*.
- Women, U. N. (1979). Convention on the elimination of all forms of discrimination against women (CEDAW). *Un Women*.
- World Bank (2024). *World Development Report 2023: Migrants, refugees, and societies*. Washington, DC: World Bank.<https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1941-4> (10.08.2026)